

OKOLJSKO NARAVOSLOVJE 1

Mitja Mori, univ.dipl.inž.str.
email: mit.mori@gmail.com

- Matematične osnove:
  - Funkcije
  - Odvod
  - Integral
  - Sistemi enačb
  - Praktični primeri uporabe matematičnega znanja
- Statistika
  - Statistične metode;
  - Zajemanje vzorcev, obdelava, razvrščanje, risanje grafov, prikaz v tabelah;
  - Modus, mediana, aritmetična sredina, ponderirano povprečje, geometrična sredina;
  - Variacijski razmik, medčetrtnski razmik, standardna deviacija, koeficient variacije
  - Ekstrapolacija in interpolacija;

Vsebina predmeta

- **Mehanika, termodinamika**
  - Energije, sprememba agregatnega stanja, prenos toplote
- **Mehanika tekočin**
  - Hidrostatika
  - Vzgon in plavanje
  - Bernoullijeva enačba
  - Tok tekočine po cevovodih
  - Črpalni sistemi
- **Elektrika**
  - Osnove elektrike
  - Elektroliza in njen pomen v okoljskem inženirstvu
  - Uvod v proizvodnjo električne energije (nadaljevanje v okviru predmeta Komunalna energetika)

Vsebina predmeta

- **Definicija funkcij**

- Elementarne funkcije
- Upodobitev funkcij
- Zveznost funkcij
- Limita funkcije

- **Odvod funkcije**

- Definicija
- Izračun odvodov oz. pravila za odvajanje
- Odvod nekaterih elementarnih funkcij
- Uporaba odvoda
  - konveksnost, konkavnost funkcij
  - ekstremi funkcij

- **Integral funkcije - uvod**

Vsebina – predavanje 1

Funkcija f je predpis, ki vsakemu številu $x \in D_f$ priredi natanko določeno realno število y :

$$y = f(x)$$

$$y = F(x)$$

POJMI:

- Definicijsko območje
- Zaloga vrednosti
- Podajanje funkcije
- Ponazarjanje funkcije (tabela, graf)
- Računanje s funkcijami

PRIMER: Konzolno vpet nosilec z enakomerno obremenitvijo

Funkcije

LASTNOSTI FUNKCIJ:

- Injektivnost, surjektivnost, bijektivnost
- Naraščanje, padanje, omejenost
- Maksimumi in minimumi (str. 2_m)
- Lihost in sodost (str. 2_m)
- Ničle (str. 3_m), poli, asimptote (str. 7_m)

PRIMERI: Primeri različnih funkcij (samostojno reševanje)

Funkcije

RISANJE FUNKCIJ:

- Premiki in raztegi*
- Absolutna vrednost pri grafih*
- Graf sestavljene funkcije*
- Graf inverzne funkcije*

PRIMERI: Primeri različnih funkcij (samostojno reševanje)

Funkcije

ELEMENTARNE FUNKCIJE:

- Linearna funkcija (str. 15)*
- Potenčna funkcija (str. 19)*
- Korenska funkcija (str. 22)*
- Kvadratna funkcija (str. 24)*
- Polinomi (str. 27)*
- Racionalne funkcije (str. 31)*
- Eksponentna funkcija (str. 33)*
- Logaritemska funkcija (str. 35)*
- Trigonometrijske funkcije (str.*

PRIMER:

- potenčna: Izotermna preobrazba str. 10_m*
- eksponentna: Sile jermena na gnano jermenico str 17_m*

Funkcije

LIMITA FUNKCIJE (str. 4_m)

Imamo:

-Funkcija f in

-Realno število a

Zaporedje x_n naj konvergira proti številu a . Sestavimo drugo zaporedje y_n po pravilu: $y_n = f(x_n)$.

Če zaporedje y_n vedno konvergira k istemu realnemu številu b (ne glede na to, kako izberemo zaporedje x_n , ki konvergira proti a), potem pravimo, da je število b **limita funkcije** f , ko gre x proti a .

T

o pomeni, da je limita funkcije vrednost, ki se ji približujejo rezultati funkcije, če se podatki približujejo številu a .

Limito funkcije f , ko gre x proti a , označimo: $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$

LIMITA Funkcije

Zveznost funkcije

Če se graf funkcije v okolici točke a ne pretrga, pravimo, da je funkcija v tej točki **zvezna**.

Velja:

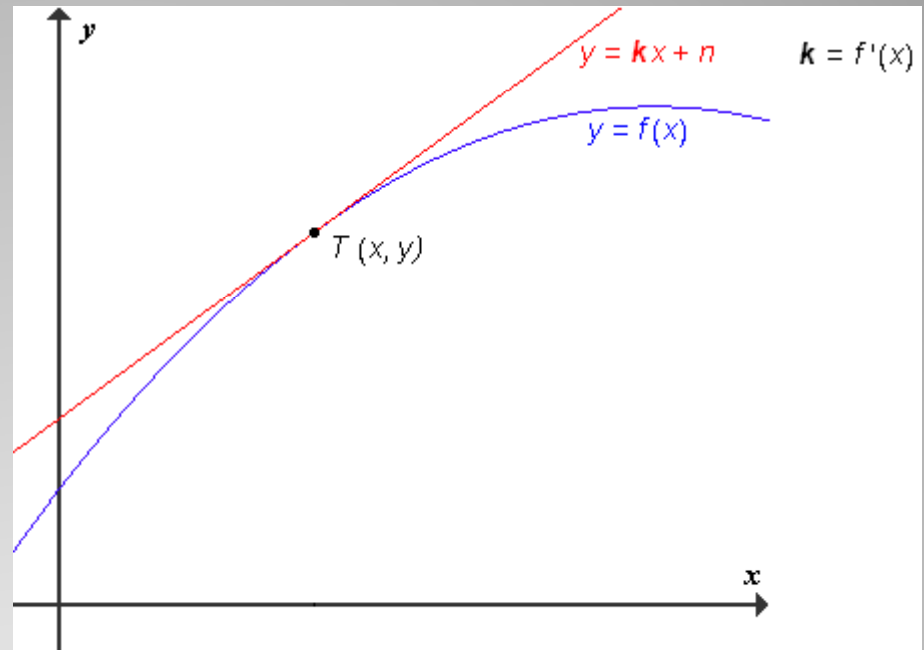
Funkcija je v točki a **zvezna**, če in samo če je limita funkcije, ko gre x proti a , enaka funkcijski vrednosti v tej točki, torej:

Funkcija je v točki a zvezna: $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = f(a)$

PRIMERI: str. 5, $f(x) = 1/x$

LIMITA Funkcije – zveznost

ODVOD funkcije f v točki $T(x, y)$ je smerni koeficient tangente na graf te funkcije v tej točki. Označimo ga $f'(x)$.

Računsko določimo odvod s pomočjo limite: $f'(x) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x)}{h}$

PRIMERI: str. 36m: smerni koeficient tangente

ODVOD FUNKCIJE

Funkcija	Odvod
$A f(x)$	$A f'(x)$
$f(x) + g(x)$	$f'(x) + g'(x)$
$f(x) g(x)$	$f'(x) g(x) + f(x) g'(x)$
$\frac{f(x)}{g(x)}$	$\frac{f'(x) g(x) - f(x) g'(x)}{(g(x))^2}$
$f(g(x))$	$f'(g(x)) g'(x)$
x^n	$n x^{n-1}$
$\sin x$	$\cos x$

ODVOD FUNKCIJE – Pravila

Funkcija	Odvod
$\cos x$	$-\sin x$
$\operatorname{tg} x$	$\frac{1}{\cos^2 x}$
$\operatorname{ctg} x$	$-\frac{1}{\sin^2 x}$
e^x	e^x
a^x	$a^x \ln a$
$\ln x$	$\frac{1}{x}$
$\log_a x$	$\frac{1}{x \ln a}$

ODVOD FUNKCIJE – Pravila

PRIMERI:

- Geometrijski pomen odvoda
- Iskanje največje hitrosti avtomobila
- Krožni izsek iz žice
- Valj
- Navpični met

ODVOD FUNKCIJE – primeri